

თუ მოქმედებს. დაე წავიდეს სათაბოროტო ისეთი კერძო ბიზნესი, რომელიც გულრიფხის იმპორტს, სავაჭრო ბაზრის და სხვა ერების ამგვარი ელემენტების უკონტროლო წარმოებას უკავშირდება, რომელიც ხშირად ადამიანებს აგრძელებს და დასახლებულ რაიონებს უზარუნოდ ატეხს. ამგვარი უკონტროლო წარმოების საკუთარი საჭიროება არ არის და ვადაცნობს ყველას ჩვენს გროვულ მისწრაფებასაც. ჩვენს კერძო-დემოკრატიულმა გეგმებმა არ უნდა დაიწყონ ერთმანეთთან ბრძოლა. დღეს წინა დღეობა არ არის. ახლა სხვა ელემენტებზე უნდა მოვიხილოთ და ვადაცნობთ თავის ღირსებას. ნამდვილ დემოკრატიულ გეგმებს ბრძოლა შეუძლიან მოლოდინ იმთ გამარჯვება მიანიჭოს. უმჯობესად საკითხი სათაბოროტო გავიდნენ ნამდვილი დემოკრატები, ძველები იქნებიან ისინი, თუ ახლები... არ უნდა დავივიწყოთ, საერთო საქმე გვარ არ გვაქვთებულა..."

სომხური პრესა

„სახალხო გაზეთი“-ის ერთ ნომერში დასტამული წერილის გამო, რომელიც ეხებოდა სომხურ გროვარბანების არსებობის საკითხს, ვაზ. ჰორიზონის თანამშრომელი შემადგენს სწერს:

„მრავალ გერ დაწერილა და კამათიც უყოფილა ქართველ-სომხეთს ურთიერთობის გამო პრესაში და ვერბო წერებში. ეს იმ გვარი საკითხია, რომლის გამო მთელს წლების განმავლობაში ერთი და იგივე განვიხილეთ... ვის არ ახსავს ვაზ. ჰორიზონის უღობველი წერილები „სომხეთის წინააღმდეგ, ვის არ ახსავს ქართველ მწერლები, ან განსვენებულ ილია ქავჭავაძის სუსხიანი კალამი? ვისაცა მსურს ცოტათი მიხეც გავიწინოს, წარმოადგინო იქნინოს მათ ამხედრების საბუთების შესახებ, ინებოს და გადავიტოს მის წერილი „ქვეთა ლალი“, რომელიც გადმოგვიღებია „ივერილიან“. მრავალი ქართველი მწერალი სცილობდა თავიანთ წრეში პატივს და დღევანდელ მოსაზრებებზე უსათუოდ სომხების მტრებად ელიანდინათ თავიანთი თავი, წინააღმდეგ შემთხვევაში მას არ შეეძლო ეროვნულ მწერლის სახელი მოეპოვებინა. სომხები განწმენდის თხები იყენენ. (КОВЕЛЬ ОТЧУЖЕНИЙ).

ეხლა ქართველი შოვინისტები პუბლიცისტები უკან არა რჩებიან და ქავჭავაძისებურად, ერის თავისებურად უადგლოდ, უსაბუთოდ

სწერენ სომხეთა წინააღმდეგ გაიხსენიან გორას ახალი გაზეთის „ქართლის“ რედაქტორ-გამომცემის წერილები, რომელსაც ბანი მისცა ტფილისის „საკავაში“-მ.

შემდეგ მოყვანილია „სახალხო გაზეთის“ წერილი, რომლის შესახებაც „ქართლის“ თანამშრომელი ამბობს:

„მაშასადამე ეს აღმოჩენა (ქართველ-გროვარბანების) „სახალხო გაზეთის“ გეგმის, მისი თქმით ყველა სხვა ენაზე მოლაპარაკები სხვა ეროვნების ეკუთვნის. ეს რომ ასე უფილიყო, მაშინ წლიური მასრაში მცხოვრებნი ბერძენები, რომლებმაც ბერძნული სიტყვაც არ იციან და თათრებს ლაპარაკობენ, „სახალხო გაზეთის“ და სხვა ქართველ შოვინისტ-გროვარბანების თქმის მიხედვით, ყველა თათარ-ქრისტიანებდა უნდა ჩავთვალოთ? (sic!)...“

აი სადამდე მიიღეს ქართველ შოვინისტების ლოდიკა?!

არ შეგიძლიან არ აღვნიშნათ უცნაური კილო „ქართლის“-სა. სკიპარისა სომხეთა შესახებ რამე დაწეროს ქართულად, რომ მას მაშინვე შოვინისტები და ნაციონალისტები მოელანდოს და საბუთიანად თუ უსაბუთოდ მაშინვე ხელი წააბრუნოს ილია ქავჭავაძის, რომელიც როგორც ვხედავთ, „ქართლის“-ს პუბლიცისტებისთვის ძალიან ადვილად სახსენებელი გამოდარა.

შოვინისტები დინახა ერთად ერის ჩვენს ფრაზაში. ჩვენ ვამბობდით, რომ არიან ქართველი გროვარბანებიც. აქედან „ქართლის“-ის დასკვნა გამოჰყავს, თითქოს ჩვენ გვეტყვას, რომ ყველა სომხები, რომელიც ქართველად ლაპარაკობს, უსათუოდ ქართველია. „ქართლის“-ს თუ საქართველოს გავება ვერ შეუძლიან, ეს ჩვენი ბრალი არ არის. ჩვენ ვამბობდით და ვხედავთ ვიმეორებთ, რომ არიან ქართველი გროვარბანებიც სწორედ ისევე როგორც არიან ქართველი მაშასადამე და კათალიკონის ისტორიულ წარსულს რომ თავი დავანებოთ, ის მაინც ვახსენებს „ქართლის“-ს, რომ მიწვევებს გამოვავლებს შიმშილს, ბევრი ქართველი ქალი გათხოვდა სომხებზე და ქორების დაფინანსების თხოვნით რუსულად გამოიქცა. მაშ, ყველა ისინი სომხები ყოფილან თქვენის ახრით? თუ ასეთი უბრალო შინაშენაც ვერ მოგინებიათ, ალბათ თქვენში უფრო მაგრა ჩამუდარა შოვინისტური ეშმაკი...“

ახალი ამბავი

ტფილისი

კავკასიის ნამეტნის წარუდგენ 1 სექტემბერს: გრენადერთა ქართულ პოლიც დეპუტატია, ტფილისის თავდაზნაურთა წინააღმდეგლი თავ. პ. ი. თუმანიშვილი, კახეთის რეინის გზის კონტროლის გამგე. პ. ლუტკოვსკი, ნამეტნის საბჭოს წევრი ვ. ნ. ოსეციკი, ოლგას საბჭოში ინსტიტუტის დირექტორი ექიმი სომხტიანსკი და ბათუმის ოლქის სატყეო რევიზორი ვერმიშვილი.

საერთაშორისო საარქეოლოგიო კონგრესზე, რომელიც მოხდება რომში 16 სექტემბერს, ტფილისიდან ჰგზავნიან კავკასიის სამოსწავლო უწყების ინსტიტუტის და კავკასიის საარქეოლოგიო საზოგადოების თავმჯდომარეს ლ. გ. ლობაჩინს.

მეცხვარეობის გამოყენება, რომელიც მოსკოვშია დანიშნული, დღეს გაგზავნიან 100-დ სხვა და სხვა ჯიშის ცხვარს.

ტფ. ფოსტო-ტელეგრაფის უწყების უფროსი ბ. ნ. მუსხელიანი დღეს კავკასიის მიმგზავრება დიდის მთავრის ნიკოლოზ მიხეილის ძის მისაგებებლად.

ფოსტა-ტელეგრაფის ძველ შენობას მოკლენ ხანძარი დაანგრევენ და ახალ შენობის აგებას მიჰყოფენ ხელს. ამ საქმის სისრულეში მოსაყვანად შედგენილ იქნა: საგანგებო კომისია ფოსტა-ტელეგრაფის უწყების უფროსის მუსხელიანის თავმჯდომარეობით. კომისიაში შედიან სახაზინო და საკანტროლო პალატებისა და სხვა დაწესებულებათა წარმომადგენლები.

პურის ახალი ნიხრი გუბერნატორმა უკვე დაამტკიცა. გორგენა ქუთურის პური უნდა გაიყიდოს: პირველი ხარისხისა—4/4 კ, მეორისა—4 კ, და მესამისა 3/4 კ. თორნიასა: პირველი ხარისხისა 4/4 კ, მეორისა—4 კ, და მესამისა—3/4 კ. მეტურენი მოვალენი არიან ყველა ხარისხის პური სამყოფად გამოაცხადონ. მოვალენი არიან აგრძელებ, იქნებონ ნახევარ და მეოთხედ კაუბიანები.

ნამეტნისკმა ნება დართო, ფოთის საგურო გიმნაზია გადააგროვან და 20,000 მან. აიღონ სკოლის შენობის გასაფართოებლად.

სასანტარო დათავიერება, გუშინ სასანტარო კომისია სასანტარო ექიმის ტარიშვილისა და მეშიდელ უბნის ბოქალის დავიდის მონაწილეობით კახეთის ქუჩაზე

ბავები დათავილიერა. ბავებიუსუსეთა აღმოჩნდა. ორი ბავი კომისია სულ დაკვდა, ხოლო ორი ბავის პატრონს ვადა დაუნიშნა გასასუსთვებლად.

ლოლობერიძის სტიპენდია, ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების გამგებმა თავის უკანასკნელ კრებაზე განიხილა იმ პირთა თხოვნები, რომელთაც ნ. ლოლობერიძის სახელობის სტიპენდიის (წელიწადში 300 მან) მიღება მსურდათ. სტიპენდია კენჭის ყრთ ეგრე დაეთი ჩაუვანს.

ლ. ე. ელიშვილი გუშინ ხოჯაყანის სასაფლაოზე დაკრძალეს.

საგუბერნოო საამორჩიველო კომისიის 5 სექტემბერს კრება ექნება.

კავკასიის მუსეუმის აღმშენებელ კომისიას დღეს კრება ექნება.

სიერნობა, დღესა და ხვალ მუსეუმში გაიმართება სიერნობა მუსეუმში ქართულ სახალხო წარმოდგენების მმართველ წარსის სასარგებლოდ. ბაღში შესვლა უფასოა.

ახალი შრომა, რედაქციამ მიიღო პირველი ტომის ბ. ნ. სიმონ ავალიანის ახალი შრომისა—„სახალხო საკითხი ამიერ-კავკასიაში“. როგორც წინა შრომის წინასიტყვაობიდანა სწინს, ავტორს ექვს ტომად პირობა განზრახული ექნა შრომა. პირველი ტომი შეიცავს 514—XVI გვერდს და დაბეჭდილია მშვენიერს ქაღალდზე.

მერვე საფოსტო დაწესებულება ტფ. ფოსტო-ტელეგრაფის უწყების დაუქმებლად.

რედაქციამ მიიღო საყვარლო ქურთხი „ნაკადული“- ავტორის ნომერი—მერვე წლიანია № 16, შემდეგი შინაარსით: 1. მთავრული ანგელოზი (სურ.) 2. სიმინდის ყანა, ლექსი ი. სინარულიძისა. 3. ურ. ჯარაგ, ჯარაგო?—მოთხრ. ირ. ველოშვილისა. 4. ბელურა, იგივე ალ. მირიანაშვილისა. 5. ტყეში იბრა, თარგ. ი. ანთაძისა. 6. ქერო, ხალხ. ზღაპ. ლექსა ალ. შან. შაიშვილისა. 7. კარტოვლი, ეპლოტიკიანისა. 8. გასართობი. და მოზრდილობისა № 8. შინაარსი: 1. იესო და მოწაფეები (სურ. ი. ველოსა). 2. ვიშ, ბუნება; რა ქარგი ხარ! ლექსი ბ. თურქიანისა. 3. ბრმა მექსიკე, გ. ქუჩიშვილისა. 4. ბოლოს სინანული გვიანია—პიესა 3 მოქმ. დ. ლეშვილისა. 5. როგორ სტირია ცხენი. თარგ. თ. კარბელაშვილისა. 6. ზაფხულში, თარგ. ვ. ანტონაშვილისა. 7. ალ. სოლ. ხანაშვილის სხვისა, განდგვილისა. 8. პრავა. ალ. ხანაშვილის სხვისა, გ. ქუჩიშვილისა. 9. იაკობ

გოგებეშვილი, არბოელი. 10. მისი დაბნელება. მ. კლიმიაშვილისა. 11. გასართობი.

ორივე ნომერი საინტერესოდ არის შედგენილი და სასამოგროა ორიგინალი მასალა რომ ნათარგმნის სტარბოზს.

საზოგადოებრივი და კრებები

სახალხო უნივერსიტეტის გამგებობის კრება ხვალ, 5 სექტემბერს, მოხდება. განხილულ იქნება საზოგადოების მოქმედების ანგარიში გასულ წელში და სხვა.

სასწავლო დაწესებულებები

ავღაბრის საქალაქო სკოლაში ქალაქის საბჭოს სასკოლო კომისიამ მასწავლებლებად მოიწვია ქ. ნი: წულუკიძე და ფალგენიშვილი.

ახალი სკოლა, ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების გამგებმა მუსეუმში მდებარე ალბარ მთავრობის წინაშე, რათა ნება დართოს მას, დაარსოს სიღნღის მაზრის სოფელ შრომაში პირველ-დაწესილი სკოლა.

ქალაქის სკოლის მასწავლებლად ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების გამგებმა გრიგოლ ტარიშის ძე მკავერიანი მიიწვია.

რიგი შედგენილი გოლები ოლია ვილესი და ნიხლაძე, რომელთაც ყჩაღების მეგობრული წინააღმდეგობა და დაპატარავება—გვინტანა თავის (კოლის მასალა) წინააღმდეგობა—სოფლის მთელი ანგარიშის შეთანხმებით ნიხლაძე იყო და ხშირად დაულოცავდებოდა, მაგრამ ვერაფერს ხდებოდა სოფელი.

ხალხში დიდი მითქმა-მოთქმა.

ლიხა ჭავჭავაძის თხზულებათა გამოცემა.

სარედაქციო კრებაზე 1 სექტემბერს მხატ. გრინვესკის წარუდგენია ნახატები:

- 1) „იანიჩარ“;
- 2) „ოთარანთ ქვერილი“: ა) გიორგი-ქვერიის შეილი; ბ) ქვერიის შეილის საფლავთან;
- 3) „განდვილიანი“—პოემის თავში და ბოლოში მოსათავსებელი სურათები—მონასტერი მწვერვალებზე;
- 4) „ახრილიანი“—სურათი დარბაზის ხეობისა;
- 5) „კაცი ყაჩაღიდან“—კაკოს და ხაქოლის საუბარი;
- 6) „ლიხიკი თავდადებულიდან“—ბოლოში მოსათავსებელი სურათი—ჯალათი;
- 7) „დედა და შეილი“—ძველი ქართული ციხის თავის მიდამოები—სურათი კოხის თავში მოთავსდება. კომისიამ ყველა სურათები მიიღო გარდა „ოთარანთ ქვერიის შეილის საფლავის“; ეს სურათი დაუბრუნდა მხატვარს შესასწორებლად.

კომისიას მოხსენდა ხელის მოწერის ანგარიში, საიდგანაც სწინს რომ ხელის მძკარი კარგად მიდის, გარდა ქუთაისისა და ბათუმისა, დანაც ქაქაბაძის ადგილობრივი აგენტობავენ ცნობები არ მოსულა. ბიოგრაფიის განხილვა, რომელიც ორ სექტემბერს უნდა მოხდარიყო, სხვა და სხვა მიზეზების გამო გადაიდო და ამ საქმისთვის უკანასკნელი ვადა დაინიშნა 16 სექტემბერს ნამუდამდგენი პირველ საათზე და რაღაცა ეს საქმე მეტად პასუხსაგებია, უფროლი გამოთქვა ამ კრებაზე უსთუოდ დაესწრნენ კომისიის ყველ წევრები. მ. პ. მირიანაშვილის ბირ შემოტანილი წინადადება შესახებ ტექსტის შესწორებისა განსახილველად სხვა დროისთვის გადაიდო.

ქუთაისის აპ-კარგი.

ვიდრეკაცი თავის ქერქშია, მას ბევრი ათეფერი მოეთხოვება, მაგრამ როცა გი გამოიშეურდება და თან ქვეყნის წარმომადგენლობას მიიბნებს, რომ ჩვენ მოაზრედ, უშრომელთაწინააღმდეგ გამოსულთ, ვესვები დღეამიწის გულში არ უღებიათ, თავისი რწმენა და მიმართულება სულიერი ქვეყნა—ძიების წყალობით რა გაუფლავდებიათ.

ამიერი ჩვენი ქართული აზროვნება უფრო პაწია: ბუნქნარის წინააღმდეგ და არა ცისვე ამოღლები ტყეს; ბუნქნარი მიწის ზედაპირით ცოცხლობს, საშუალო ტანის მდგომარობას ატარებდა.

მაგრამ უნივერსიტეტის მაინც არ უნდა მივიტოვოთ თავი, რადგან ჩვენ ხალხს წინა დღის სარბიელი აქვს. სიტყვა ხელ და ცნობის მოყვარება იმდენად შესწევს, რომ მომავალში უკვე უნდა თვის წრეში შეკონკრეტდეს, ეს მოდელაწია ბუნება, ვის ქვეყნის. ამ მოდელაწია ბუნება, სული და გული, ხალხის სულსა და გულში იქნება ჩაქსოვილი, როგორც მაგალითად ჩვენ ამის დღეს ენაზე ნინოშვილის ძივრფას შემოქმედებაში ვხედავთ. იქ ჩვენ თვალწინ ვადაშლილია მომავალი ქართული ხალხური სამოქმედების საუცხოო სურათი, სადაც თვითული სიტყვა ხალხის სიყვარულით გამოთარაზდის ხალხის გულშიდან გამოთარაზებული ნიშნებისა.

იმ დროდღე კი, სანამ ჩვენ მივცენ ნინოშვილის შემოქმედებები განჩინდნენ, ჩვენ მოვალენი ვართ მათთვის სარბიელი დავამზადოთ, ძველ-დროების ნამუდამდგენი გავწინდოთ და ვაგზავნუკოთ.

რუეთის სახელ-განთქმული მეწარმე განსვენებული სალტოკი შეიძინი ამბობს: მე იმ მუშაკად მიმანჩა ჩემი თავი, რომელიც ახლად დაქალიდა ახალ მოღვაწეობას, მიწიდან თხრის მოქრილი ხეების დევნება. როცა ნიდავლი გაიწინდა, ყაყინ ადგილიც განდდება და ნამდვილ მხენელ-მთხველებიც მაშინ განდებიანო.

ჩვენი დამამავალი ხანაც ამ საყვან ნიდავლის განხილვას უდრის, სადაც უმჯობესად შეგდებ მხენელ-მთხველებიც განდებიან, რადგან ჩვენი ხალხი ძველის დროიდან მშრომელი, მჭის მუშაკი ხალხია.

ნ. ნაკაშიძე.

ლიხა მორეული ფიქრები

ყველას შეგინიშნათ, რასაკვირვებელია, რომ ქართველი კაცი შრომის პატივს არ სჯობს. მე ვცხადებობთ იმ ქართველ კაცზე, რომელიც ხალხის შვილობას ვერ დაიხიებს და, განათლებულია იგი, თუ გაუწათლებელი, მოწინავე წრეს ეკუთვნის და უმთავრესად ჩვენს ქალაქებში სცხოვრობს.

მაგალითად თქვენ სწერთ, კითხვობთ, ან სხვა რამ საქმეს აკეთებთ სადამოდის, ესე იგი იმ დროს, როცა ყოველი სულდამული რამივე საქმეს ადგია. სწორედ ამ დროს გავწევით თქვენი უსაქმო ნაცნობი და ხელს შეგიშლით. სახეზე ატყობთ, რომ ეს გარემოება მას სრულებით არ აწყობის, არ სტანჯავს. იგი უშრომელი ადამიანია, თავისთვის შრომის საჭიროებას არ სცნობს და რანაირად შეიძლება, რომ თვის სულსა და გულს ამ ავლა-დიდების მქონემ თქვენ შრომის პატივს სცეს? იმ ხანებში როცა ოთახს ვერ ვშორდებოდი, ოთახში წერასა და კითხვას შეჩვეული ვიყავი, სწორედ ძარღვები ამიშალა ჩემ ქართველ მოყვასთა დაუდევრობამ. ყოველ წუთს ველოდი: აი დარეკავს ვინმე ხარს, შენ ოთახში შემოვა და ხელს შეგიშლის.

ამ ძიძივე სატანჯველიდან ერთმა ველორმა ხალხმა გამოიყვანა, და აი როგორ: ამ რამდენიმე წლის წინ ვესაუბრე ერთ ჩემ ნაცნობ ექიმს, რომელსაც აფრიკა ჰქონდა შემოვლად და იქაურ ველურ ხალხთა ცხოვრებას ვაყენებ. გადმომცა სხვათა შორის ერთი საყურადღებო ამბავი ველურთა ცხოვრებიდან. ერთ ველურ ადამიანთან საუბრის დროს ჩემმა ნაცნობმა ექიმმა მთხვა: საღამოზე, საქმეს რომ გავათავებ, შინ უნდა დავბრუნდეთ. ეს სიტყვა „შინ“ ვერ ვაგრა ველორმა ადამიანმა და ექიმს სთხოვა, თუ მძა ხარ, ამისხენი, რას ნიშნავს ეს სიტყვა „შინ“-აო.

ექიმიმა აუხსნა, იმ სახლს, იმ ბინას მნიშნავს, სადაც მე ვცხოვრობო. ველორმა მაინც ვერაფერი ვაიგო, მე ერთ მთელ ვარემეზო ბუნებას თვალი შემოვალო და ექიმს უბახუბა, ჩემი „შინა“ კი აი მთელი ეს ადგილია, რადგან მე აქა ვცხოვრობო.

მიუხებ ამ სულ-განათლებულ ველორს. ვცდილობ უფრო ვარედ ვიცხოვრო, ბუნების კალთაში ვწერო და ვიკითხო, სადაც არავინ ხელს არ შემეშლის.

ამიანიჩარ აფრიკელმა შევ-კანთან ველორებმა შინაურ თეთრ-კანთან ველორებისაგან დამიხსნეს.

მაგალითად, ამ წერილს მამა დავიეთის კენჭწეროზე ვწერ. დიდი ქალაქი ჩემ თვალწინა ვაშლილია. მთელი ეს აუარეული სახლები რომ შემოვირბინოთ და ყველგან ზარე დარეკოთ, ვერსად ვერ მზახავთ. ამ მთის წვერზე ჩიტები და მწერები მეტი პატივისცემით მეპყრობიან, ჩემ შრომას უფრო აფხანებენ, ვიდრე უშრომელი ქართველი ნაცნობები. ბელურებს, კოლოებსა და ბუნჯელებს, ყველას თავ-თავისი საქმე აქვს, სამუშაოდ ემუშავებთ და ჩემთან სამუშაოდ არა სცალიათ. ვიცი, რომ არც ერთი ჩიტი არ მწერს არ დასკუბდება ჩემ თვალწინ აი ამ ამქვანებულ ბუჩქის ტოტზე და ხელს არ შემეშლის.

ერთმა ნაცნობმა მთხოვა, თუ მძა ხარ დასწერე რამე ჩვენ უშრომელ ხალხზე. სწორედ მოსვენება არა მაქვს იმათგანაო.

ჩემი სახლი ყოველთვის საესვე სათლიდან თუ სხვა ქალაქიდან მოსულ და ჩემთან ჩამობტარ სტუმრებისათა.

ძალიან გულით მთხოვა ჩემმა ნაცნობმა დამეწერა რამე იმის მტანჯველებზე და ქრთამად წინდაწინ ერთი დიდი მათლამ იმერული შეშხადებული ლობია გამოგზავნა. ასე რომ ძალა-უნებურად მეორე

